

A88/04 CO:2071878

20 januari 1988

'INTERNATIONAAL FONDS VOOR HET OVERLEVEN EN DE ONTWIKKELING VAN DE MENSHEID'
OPGERICHT

Op 15 januari jl. is tijdens een persconferentie in Moskou de oprichting bekendgemaakt van een "International Foundation for the Survival and Development of Humanity", IFSDH. Het plan een dergelijk fonds in het leven te roepen werd volgens Jerome WIESNER, de Amerikaanse vicepresident van de IFSDH, geboren tijdens het "Internationale Forum voor een Atoomvrije Wereld, voor het Overleven van de Mensheid" in februari 1987 in Moskou.*

De eerste contouren van een nieuw permanent internationaal samenwerkingsverband van wetenschappers en vooraanstaande figuren uit het openbare leven werden echter al zichtbaar in de zomer van 1986. Feitelijk ging het om een weldoordacht Sovjetconcept, dat spontaan geadopteerd werd door de politici, wetenschappers, zakenmensen en kunstenaars die deelnamen aan het in de hele wereld met grote belangstelling gevolgde Moskouse Forum.

Als men de plannen van de nieuwe stichting nader onder de loep neemt kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat de toekomstige activiteiten van de IFSDH vooral zullen dienen om legitimiteit te verlenen aan de veranderende opstelling van de Sovjetunie. De parallellen met wat genoemd wordt 'het nieuwe denken' zijn zonneklaar. Het Kremlin kan bij het propageren van zijn beleid nu steunen op deze groep prominenten met internationaal prestige, die het zelf bij herhaling grote invloed op de publieke opinie toeschrijft.

De nieuwe Foundation moet overigens niet verward worden met de Foundation for Humanity van Elie WIESEL die van 18 tot en met 21 januari op uitnodiging van de Franse president MITTERAND in Parijs congresseerde, welk misverstand niet ondenkbeeldig is omdat naam en doelstellingen van beide organisaties bedriegelijk veel op elkaar lijken.

 *Zie FOCUS A87/13

'INTERNATIONAAL FONDS VOOR HET OVERLEVEN EN DE ONTWIKKELING VAN DE MENSHEID'
OPGERICHT

De eerste tekenen dat er gewerkt werd aan een nieuw permanent internationaal samenwerkingsverband van wetenschappers en vooraanstaande figuren uit het openbare leven dateren van midden 1986. Partijleider GORBACHEV ontving toen in het Kremlin een internationale delegatie van wetenschappers die zich tijdens een bijeenkomst in Moskou* hadden gebogen over de verificatie van kernproeven in het kader van het door de Sovjetunie voorgestelde algehele verbod op kernproeven. De Sovjetunie nam op dat moment een eenzijdig moratorium in acht en onder de geleerden bevonden zich de Amerikaanse seismologen die hun apparatuur hadden mogen opstellen in Karkalinsk in de omgeving van het nucleaire proefgebied. Het plan van de deelnemers om hun overleg een permanente structuur te geven werd enthousiast ontvangen door GORBACHEV die er op aandrong ook andere disciplines bij het initiatief te betrekken. Op die manier zou er een invloedrijke groep van deskundigen ontstaan die in de politiek niet te veronachtzamen zou zijn. Volgens de partijleider 'moesten wetenschap en politiek meer dan ooit samenwerken': "er zou geen wetenschap mogen zijn die niet rekening houdt met de politieke gevolgen van ontdekkingen en uitvindingen, en omgekeerd mag er geen politiek gevoerd worden die niet gebaseerd is op duidelijke analyses en objectieve evaluaties en voorspellingen".**

De Zweedse professor BERGSTROEM, voorzitter van het 'Comite voor Medische Gevolgen van een Kernoorlog' van de Wereld Gezondheids Organisatie (WHO), stelde tijdens de ontvangst in het Kremlin dat als de Sovjet wetenschappers en Academieleden dit plan verder uit zouden werken het 'een geweldige rol kon spelen en de weg zou vrijmaken voor een verbetering van internationale relaties in het algemeen'. Dit impliciete verzoek van BERGSTROEM aan de Sovjets om het voortouw te nemen was het wachtwoord dat de Sovjets nodig hadden om vorm te geven aan een al veel langer gekoesterde wens die anderhalve maand eerder door Anatoli DOBRYNIN, CC-secretaris en hoofd van het International Department van het CC van de CPSU, nog eens opnieuw was verwoord: "Wij hechten buitengewoon belang aan de groeiende samenwerking tussen wetenschappers van verschillende landen in de strijd tegen de nucleaire dreiging. Wij zijn van mening dat de wetenschappers, door hun inspanningen nog te vergroten, voorop zullen blijven lopen in de strijd voor het overleven van de mensheid, voor het geluk van de mens en voor zijn toekomst."***

Tijdens het "Internationale Forum voor een Atoomvrije Wereld, voor het Overleven van de Mensheid" in februari 1987 in Moskou werd het concept nog eens op levensvatbaarheid getest. Er werd gediscussieerd over het idee van een zogenaamd 'open laboratorium' of 'wereldlaboratorium'. Daarmee wordt bedoeld een sector van de wetenschap die op geen enkele manier omgeven is met geheimhouding uit militair of commercieel oogpunt, en die zich richt op het vinden van oplossingen voor universele menselijke problemen. De resultaten van dit onderzoek zouden niet exclusief bij deze of gene moeten berusten maar ten goede moeten komen aan iedereen die er voordeel bij kan hebben. Een dergelijk 'wereldlaboratorium' zou overigens niet de vorm moeten krijgen van weer een

*International Forum of Scientists on Nuclear Test Ban, 11 tot en met 13 juli 1986

**Bijlage bij Moscow News no.30 (3226) 1986

***DOBRYNIN zei dat op de tweede conferentie van Sovjet-wetenschappers over 'Vrede en de Verhinderen van een Kernoorlog', 27 mei 1986 in Moskou

nieuwe bureaucratische organisatie maar meer een bundeling moeten zijn van verschillende nationale projecten. Daarmee zou de weg naar brede internationale samenwerking openliggen, aldus VELIKHOV, vice president van de Sovjet Academie van Wetenschappen en voorzitter van het Sovjetcomite van wetenschappers voor de vrede. Hij vervolgde er van overtuigd te zijn dat de bedoelde sector van de wetenschap in omvang zou toenemen naarmate de ontwapening zou vorderen: idealiter moest het in het jaar 2000 alle wetenschap omvatten. Met die laatste opmerking refereerde hij aan het voorstel van partijleider GORBACHEV om rond de eeuwwisseling te komen tot een kernwapenvrije wereld.

Hij maakte bekend dat met het oog op de ontwikkeling van deze sector tijdens het congres besloten was tot oprichting van een 'Fonds voor het menselijke Overleven' en dat zich een voorbereidingscomite geformeerd had waarvan ondermeer deel uitmaakten Professor Jerome WIESNER (USA), Prof. DUERR (West Duitsland) en de Academieleden LIKHACHEV en ARBATOV, Metropoliet PITRIMEN en de schrijver AJTMATOV uit de Sovjetunie. Hoe na dit voorstel de Sovjetleiding aan het hart lag was al gebleken uit de rede van GORBACHEV tot de congresdeelnemers. In zijn rede op 16 februari schonk GORBACHEV expliciet aandacht aan het 'human survival fund' en hij zegde toe actieve deelname van Sovjetzijde van harte te zullen steunen.

Op 15 januari jl. werd de nieuwe stichting in Moskou aan het wereldpubliek gepresenteerd. Evenals dat het geval was geweest bij het Moskouse Forum van februari 1987 was het opnieuw het inschakelen van de figuur SACHAROV dat er voor zorgde dat de pers ook daadwerkelijk aandacht besteedde aan het nieuwe fenomeen: veel kranten maakten er op hun voorpagina's melding van dat de mensenrechten-activist rond de oprichting van de IFSDH voor het eerst een langdurig gesprek had gehad met de partijleider en hem een lijst met namen van 200 politieke gevangenen had overhandigd.

Als woordvoerder van het bestuur van de nieuwe stichting trad tijdens de persconferentie op de Amerikaan Jerome WIESNER, die de functie van vicepresident bleek te gaan bekleden.* In aanwezigheid van GORBACHEV en DOBRYNIN benadrukte WIESNER dat de huidige ontwikkelingen in de Sovjetunie en de nieuwe benadering van de internationale relaties alom hoge verwachtingen wekken en dat de activiteiten van het IFSDH een belangrijke bijdrage zouden kunnen zijn aan de verspreiding en verdieping van 'het nieuwe denken'. Samenwerking van wetenschappers, zakenmensen, schrijvers en kunstenaars in het IFSDH zou kunnen zorgen voor een betere aansluiting van de politiek op de publieke opinie, aldus WIESNER, die daarmee duidelijk de Russische partijleider naar de mond sprak.

*Behalve aan SACHAROV en WIESNER werd ten aanzien van de nieuwe stichting door de PRAVDA ook gerefereerd aan de al zeven decennia lang met het Sovjetregime bevriende zakenman Armand HAMMER (USA) die het IFSDH een startkapitaal van een miljoen dollar schonk, G. LIKHACHEV (USSR), Susan EISENHOWER (USA), Jose GOLDENBERG (Brazilië), Rolf BJORNERSTEDT (Zweden), Jeremy STONE (USA), David MACTAGGARD (Canada), B.SENDOV (Bulgarije), Frederico MAYOR (Spanje), Metropoliet PITRIMEN (USSR), Roald SAGDEYEV (USSR), Heinz STILLER (Oost Duitsland), Mario GUTTIEREZ (Italië), Michael SELA (Israël), Frank von HIPPEL (USA), Hans-Peter DUERR (West Duitsland), Horst RICHTER (West Duitsland), Wade GREEN (USA), R. SCHNYER (USA), en Yevgeniy VELIKHOV (USSR)

Zoals min of meer te verwachten was op grond van zijn uitlatingen bij de eerdere ontvangsten met wetenschappers en 'openbare figuren' zag GORBACHEV zelf twee belangrijke taken voor de stichting. Allereerst zou de IFSDH politici moeten voorzien van gezaghebbende en wetenschappelijk verantwoorde analyses van actuele problemen, en aanbevelingen doen. Dat zou een belangrijke bijdrage kunnen zijn aan de ontwikkeling van het nieuwe denken in de internationale verhoudingen. Daarvoor was het wel zaak dat de stichting zich niet in een ivoren toren zou verschuilen maar op een breed front contacten zou aanknopen met allerlei bewegingen die op dit moment al een geweldige invloed uitoefenden op de politieke besluitvorming, aldus GORBACHEV, die daarmee de tweede taak van de stichting beschreef. Het is duidelijk dat hij hierbij het oog had op bewegingen als het IPPNW en soortgelijke beroepsgroepen voor de vrede.

In zijn rede stelde GORBACHEV overigens expliciet dat vanzelfsprekend 'geen enkele regering of groep regeringen de werkzaamheden van het IFSDH mag manipuleren en de aandacht mag afleiden van het oplossen van de problemen van de mensheid'. Het is van de partijleider bekend dat hij zich er enorm aan ergert dat in de westerse pers laatdunkend geschreven wordt over Sovjetmanipulatie van tal van internationale organisaties en instellingen. Toch ontbreekt het ook bij het totstandkomen van het IFSDH niet aan de nodige bemoeienis van Sovjetzijde, zodat er wel het een en ander valt af te dingen op de bewering dat het plan spontaan ontstond in discussies tijdens het Internationale Forum in Moskou in februari 1987.

Men kan zich niet aan de indruk onttrekken dat de activiteiten van de IFSDH vooral legitimiteit zullen verlenen aan de veranderende opstelling van de Sovjetunie op het gebied van de buitenlandse politiek. De parallellen met wat genoemd wordt 'het nieuwe denken' zijn overduidelijk. Het Kremlin kan bij het propageren van zijn beleid nu steunen op deze groep prominenten van wie het zelf zegt dat hun prestige van groot belang is bij het beïnvloeden van de publieke opinie.

De IFSDH mag overigens niet verward worden met een andere organisatie die onder nagenoeg dezelfde naam nagenoeg dezelfde doelstellingen nastreeft, en die bovendien ook nog eens op hetzelfde moment als de IFSDH streed om de gunst van de wereldpers: de oprichting van de Foundation for Survival and Development of Humanity onder aanvoering van de Amerikaan WIESNER viel namelijk samen met een groot congres in Parijs van de Foundation for Humanity van de Amerikaan Elie WIESEL, winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede in 1986. Op uitnodiging van president MITTERAND waren niet minder dan 76 Nobelprijswinnaars in het Elysee bijeen om achter gesloten deuren 'de bedreigingen en beloftes voor de 21ste eeuw vast te stellen'. In een artikel in het dagblad Trouw* heette het dat het Elysee beschikbaar was gesteld 'als een groot laboratorium (!) van de natuurkundigen, chemici, schrijvers, vredestitelers, economen en geneeskundigen.' MITTERAND had de wens geuit 'dat wetenschap en techniek niet langer voortijlen zonder zich rekenschap te geven van hetgeen hun werk in de wereld teweeg brengt en hetgeen de wereld bekommert.' De in Parijs verzamelde wetenschappers gaf hij de opdracht in de toekomst te kijken zodat 'wij als politici beter kunnen reageren op bijvoorbeeld de dreiging van de wapenwedloop en de bewapening in de ruimte, grote epidemieën, de gevolgen van de misere in het zuiden van de planeet, de verbreiding van de werkeloosheid, de ontregeling van de economie, de teloorgang van het milieu.'

*dd 19 januari 1988

De overeenkomsten met wat er door GORBACHEV van de IFSDH verwacht wordt zijn frappant. De vraag blijft dan ook waarom er voor de Sovjets behoefte was aan een nieuwe organisatie naast deze blijkbaar zo succesvolle Foundation for Humanity, die er toch maar in slaagde bijna de helft van alle nog levende Nobelprijswinnaars bijeen te brengen voor eenzelfde project. Een mogelijk antwoord kan zijn dat deze grote wetenschappers weliswaar creatief, verhelderend en oorspronkelijk, maar voor het Kremlin misschien niet allemaal even 'nieuw' genoeg denken.